Ara, 04/08/20

INFORMES DELS CONTRAESPIES FRANCESOS A BARCELONA

3. Les 'filières' de pas clandestines transfrontereres

XAVIER JUNCOSA

Els francesos les anomenaven *filières*, un mot que tant es podia referir als itineraris escollits com als grups que els organitzaven o que en formaven part. Per entendre la seva importància hem de tenir en compte el context polític i militar de cada moment: entre el 25 de juny del 1940 i el 19 d'agost del 1944 la frontera hispano-francesa estava controlada pels nazis al vessant nord i pels franquistes al vessant sud, mentre que a partir del 19 d'agost del 1944, amb els nazis en reculada a França, la frontera nord va passar a ser controlada pels francesos gaullistes. Per tant, els francesos col·laboracionistes que volien anar a Espanya durant l'armistici 1940-1944 aconseguien el salconduit fàcilment, però els proaliats que durant el mateix període volien fugir dels nazis havien de passar clandestinament. I el mateix, però a l'inrevés, va passar amb els col·laboracionistes que fugien dels gaullistes després del 19 d'agost del 1944.

L'única manera de passar clandestinament la frontera era amb l'ajut dels passadors. Cada servei d'intel·ligència (alemany, francès pétainista, francès gaullista, italià, britànic, nord-americà o espanyol; aquests, només a partir de l'agost del 1944) tenia els seus passadors en cada sentit: homes de la zona que coneixien aquell tros de Pirineu com ningú i que podien, o no, compartir les idees polítiques dels qui els contractaven perquè eren professionals del pas clandestí i tant passaven els uns com els altres.

A la frontera catalana els punts de pas més importants eren per Canejan i Les, per Andorra, per Puigcerdà i Llívia, per Molló, pel Pertús i per Portbou. Cadascun d'aquests punts oferien múltiples variables en funció de l'experiència de cada passador. Però creuar clandestinament la frontera era molt arriscat perquè tant els nazis al vessant nord (fins a l'agost de 1944) com els carrabiners de la Guàrdia Civil al vessant sud podien arribar a ser molt durs amb els detinguts. El preu era variable, però oscil·lava entre les 500 i les 3.000 pessetes per persona, depenent del nombre del grup, de la dificultat, del context politicomilitar i de la importància de la persona. També hi havia passadors que extorsionaven els refugiats exigint-los quantitats exorbitants, com el cas del passador francès Louis Brun.

Els 5 passos més freqüents, els passadors que els duien a terme i l'itinerari principal:

1. Pas d'Andorra. Grup de Paco i Erker. Barcelona - Andorra - Tolosa de Llenguadoc; Barcelona - Adrall - la Seu d'Urgell - Andorra; Barcelona - la Seu d'Urgell - Acs - Foix.

2. Pas de la Guingueta d'Ix. Grup de Cabeceran. Barcelona - Puigcerdà - la Tor de Querol; Barcelona - Oceja - la font del Sofre - Llívia - França.

3. Pas del Pertús. Grup de Socías i Arumí. Barcelona - Figueres - el Pertús, passant pel coll Forcat.

4. Pas de les Alberes. Grup de Socías i Arumí. Barcelona - Figueres - coll de Banyuls - les Alberes.

5. Pas de Cervera de la Marenda. Grup de Guillermo, Ruiz i Gregorio. Barcelona - Girona - Figueres - Cervera - Perpinyà; Barcelona - Portbou - Cervera - Perpinyà.

Per saber-ne més: 'Han pasado los Pirineos...', d'Héctor Ramonatxo (1979).

Demà, el capítol 4:
15 d'agost del 1944: una data clau